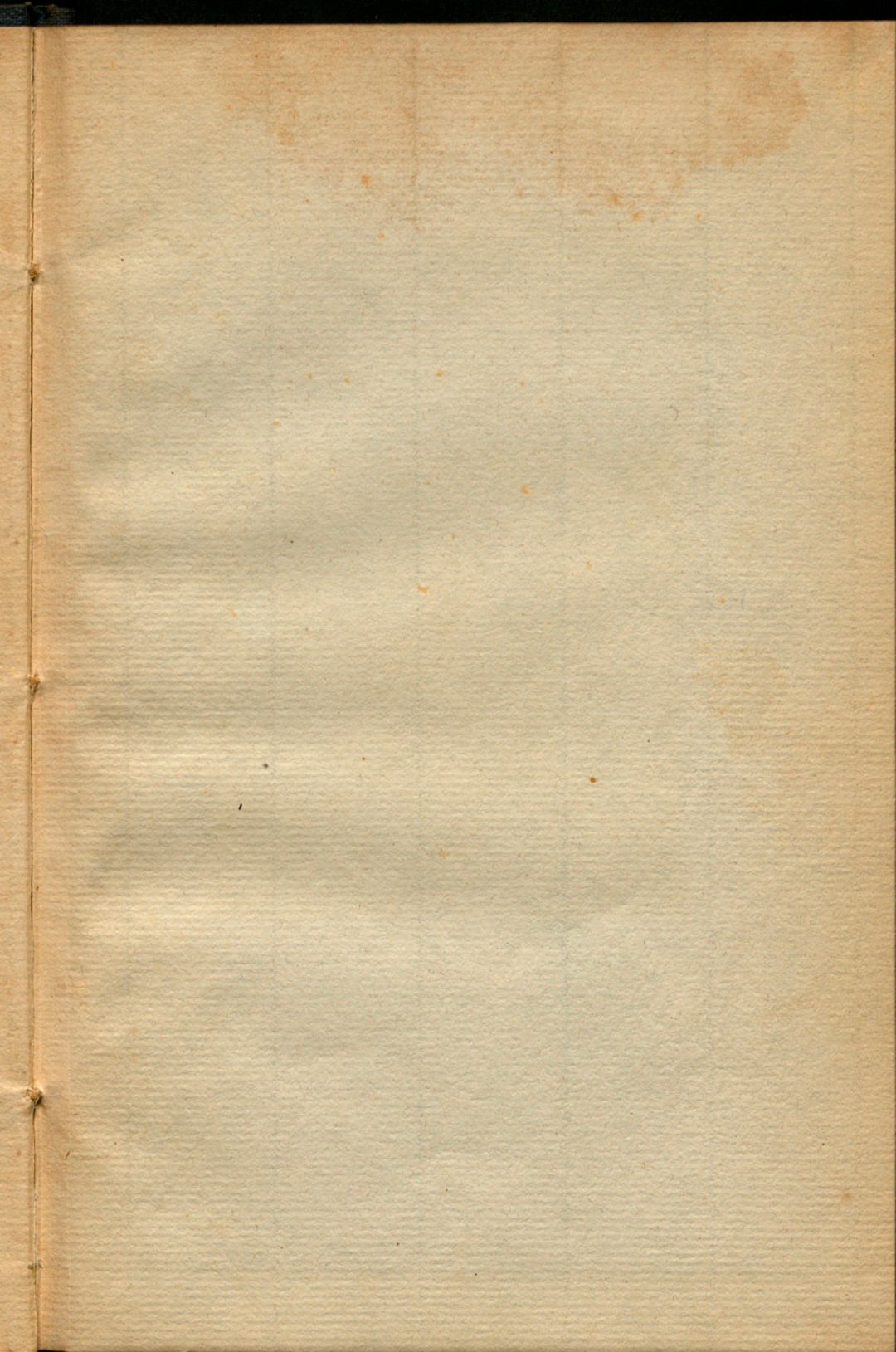
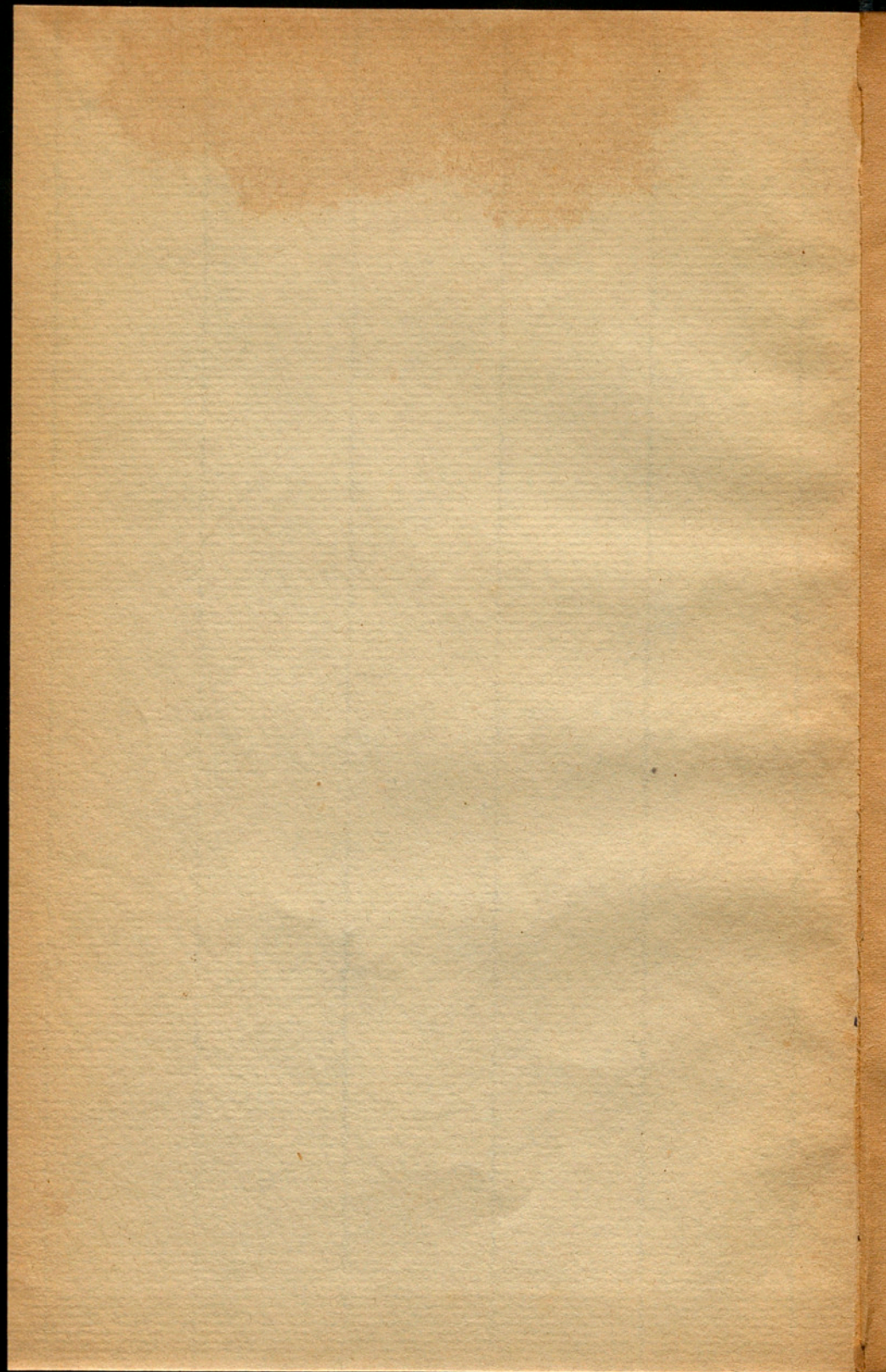

J. Gudiol Pbre.

Bregues en Temps de Jaume I

Joseph Gudiol y Cunill

Prevere

 Les bregues
sobre lo senyoríu
de Uich en temps
del Rey Jaume I.

BARCELONA. IMPREMPTA
DE FRANCISCO J. ALTÉS,
Angels, 22 y 24. — 1909.

EXTRET DE LES MEMORIES DEL CONGRÉS
D' HISTORIA DE LA CORONA D' ARAGÓ.

AB LLICENCIA ECLESIASTICA

Les bregues sobre lo senyoriu de Vich en temps del Rey En Jaume I

La Iglesia de Vich, representada en les persones del Bisbe y del Capítol de la Seu de Sant Pere, tenia lo senyoriu sobre tota la ciutat vigatana, havent-ne cedit una part en féu a la poderosa familia dels Montcada, que d'any en any procurà anar donant estat legal a les seues pretensions, en pro d'una independència total de senyoriu. Axó portà en la comarca de Vich un estat de pertorbació constant, que durà desde lo segle XII fins ben entrada la catorzena centuria, movent-se unes rivalitats entre la Esglesia ausetana y los Montcada que diferents vegades foren causa d'efusió de sanch y que finalment vingueren a informar les bandositats entre les més potents families de la Plana, que tant alt rellén prengueren durant los segles XIV y XV.

D'uns quants epissodis d'aquestes disputes entre la Esglesia de Vich y los Montcada anèm a ocupar-nos en aquest estudi, circumscriuint-nos en les que tingueren lloch durant lo regnat del Rey Conqueridor, a fi d'ajudar a fer conèixer lo mitg ambient en que visqué Jaume I, fent-hi notar la seua participació, ilustrant al meteix temps un capítol de la historia de la per nosaltres tant estimada ciutat de Vich.

Dés de que Guillém Ramón de Montcada heretà les possessions que sa familia tenia en la Plana de Vich les rivalitats ab lo Bisbe y Esglesia foren continuades. Los intents de composta se succehian, però lo Montcada sempre trobava manera de no mostrar-se satisfet y axís lograva majors concessions, afermant l'enfeudament temporal que en Guillém Ramón Dapifer havia lograt a Vich y que de poch en poch s'havia fet hereditari. Finalment l'any 1214 començà una nova tongada de pau que durà fins a la mort den Guillém Ramón, ocorreguda en 1223. Indica l'existència d'aquest periode pacífich que s'acabin los documents que en l'època anterior parlan de bregues y lo fet de que a 16 de les kalendes d'Abril (17 Març) de 1214 lo Montcada concedis

guiatge als hòmens de Vich tal com havia fet l'antesessor seu d'igual nom (1).

Però en aquest espay pacífich no per axò pogué estar ben tranquil lo Bisbe, puix que tingué d'haurer-se-les ab lo Rey en Jaume, que pretengué tenir dret a posar una taula en lo mercat general de Vich, que pertanyia a la Esglesia, però a 8 de les kalendes de Març (22 Febrer) de 1221 pogué lograr que lo Rey reconegués que feya tort en sa pretensió, per més que aquest regonexement fou pagat pèl Bisbe Guillém de Tavertet, concedint-li, que, per pagar los deutes y redimir sa terra, en Jaume I tingués tal taula per espay de quaranta dies y no més (2). En aquest regonexement y, en altre document del mateix any (3) ve-yèm intervenir-hi en Guillém de Montcada, confirmant-nos axò l'acort que hi havia entre los Montcada y lo Bisbe.

Al Guillém Ramón de Montcada va succehir-lo aquest Guillém de que acabèm de parlar, casat aleshores meteix ab Garsenda, filla del infant Anfos d'Aragó y Garsenda de Sabran Forcalquier. Aleshores les dissensions començaren de nou, intervenint-hi arbitres delegats per lo Papa, en nombre de vuyt. Aquests a 6 de les kalendes de Setembre (17 d'Agost) de 1224 donaren sentència sobre les justicies, lladres, homicidis, furts y altres maleses que tinguessen lloch en el mercat general y sobre la manera de ser la plaça anomenada *Quintana*, nucli del domini del Montcada dintre Vich. En virtud d'aquesta sentència el Montcada devia perpetuament entregar al Bisbe les justicies del mercat general, posant a ses mans los malfactors. En Guillém se quedaria ab la *Quintana* y les lleudes, justicies, sortides y censos de la metexa, però sols en concepte de feu y benifet del Bisbe y Esglesia, rebent-ne los canonges los delmes y dos maravedissos anyals de cens, entregant-li lo Bisbe los delinqüents que haguessin fet dany en la *Quintana*. A més lo Montcada seria atès en les demandes que fes dels habitants de Vich en qüestió de malfets per lo Bisbe y la Esglesia, y al revés; ajudant-se mutuament los dos senyors de Vich y fent-se entrega dels criminals.

Altres qüestions menys importants se dilucidaren aleshores en la metexa sentència. S'establí que la compra que lo Bisbe havia feta en 1136 a Arnau Pere de Gurb, consistent en unes cases y horts que hi havia devant de la esglesia de Sant Sadurní, y per tant tocant a la *Quintana*, fossen franch alou tingut per lo Bisbe y Esglesia, excepte la taula de tallar carns o boqueria que seria per Guillém, lo meteix que un diner en la moneda que-s batés que lo percebria lo Montcada per feu y benifet del Bisbe y Esglesia, divent tenir-hi més part si pogués provar que més ni pertocava. Lo Bisbe tindria les cavalcades de tots los habitants de Vich, per ell y per sa Esglesia, tenint-les també lo Montcada en sa part de la manera acostumada. Aquest y los seus

(1) Apèndix I.

(2) Apèndix II.

(3) Arxiu Episcopal de Vich. Vol. V de pergamins núm. 34.

tindrian les justicies de la Quintana en feu del Bisbe y Esglesia, exceptat lo que-n Guillém tingués directament del Rey (1).

Al meteix día 27 d'Agost lo Montcada feu jurament, de tots los feus que tenia per la Esglesia de Vich (2) ab lo que s'acabà aquesta disensió, no sens guanyar-hi molt en Guillém y los seus successors.

L'any vinent se solucionaren dues noves questions sobre drets de la Esglesia vigatana. L'una venia a moure-s ab lo meteix Montcada, puix que tenia lloch entre lo Bisbe y un tal Guillém Ramón de Mercadal y versava sobre uns archs o voltes que aquest havia edificat devant de sa casa del Mercadal, situada en la part de llevant, en que-s termenava lo senyoriu del Montcada. Com que les noves voltes edificades eran ja en terra pertanyent al Bisbe y Esglesia, los dos jutges nombrats d'aort per resoldre la questió decidiren y fallaren que encar que al lloch ahont s'avian fet la nova construcció hi havia uns pals de fusta y cledes que tenia en Guillém Ramón de Mercadal, los archs devien aterrar-se per ésser fets contra dret y que tot lo que hi havia devant la casa pertanyia a la Esglesia, divent necessitar-se son permís per fer-hi quelcòm. Aquesta sentència porta la data dels idus d'agost (día 13) de 1225 (3).

L'altra discussió va solucionar-se a les nones de Novembre (día 5) ab un conveni en que lo Bisbe y lo Montcada, vescomte de Bearn, de concell dels clergues y hòmens de Vich, present lo veguer del Rey, assenyalavan los drets dels veguers del Rey y lo del Ardiaca, que venia a ésser lo de la Esglesia, tal com se venia fent dés de temps antich. S'acordà que, ningú trenqués la pau y treva del Rey, que qui ho fes no pogués entrar a Vich, que el veguer de reyal cuydaria de lo criminal, encar que en lo mercat general no podia agafar a ningú, ni detenir ni pendre-hi res, y que lo veguer de Ardiaca cuydaria del pesos, mesures y inspecció de queviures (4).

Aleshores lo Rey en Jaume als 4 idus de Juny (día 10) de 1225 confirmà los privilegis otorgats per sos predecessors als Bisbes y a la Esglesia vigatana (5).

En Guillém de Montcada morí lo día 11 de Setembre de 1229 en la batalla de Santa Ponça ab son oncle Ramón. Quedà hereva sa esposa Garsenda fins a sa mort y en la major edat de Gastó VII, vescomte de Bearn, que després en 1240 veyèm enmullerat ab Amata de Mates de la noble casa de Bigorra y Comenge.

Ab aquesta entrada de Garsenda a intervenir en los assumptos vigatans tornà a bullir la dissensió. A ella tingué d'intervenir-hi lo Rey en Jaume qui, tornat victoriós de les glorioses gestes de Mallorca

(1) Arxiu Episcop. XVI, 1.—Arxiu Capitular, calaix 6, n.º 2009.—A. C. A. pergamí 239 de Jaume I.

(2) Apèndix III.

(3) Apèndix IV.

(4) Arxiu Capitular Calaix 6. *Documents per l'episcopologi*, any 1225.

(5) Apèndix V.

lo dia 28 d'Octubre de 1230, passà al Aragó tornant a Catalunya en la primavera. Estant a Barcelona, ahont havia anat per atendre lo que devia fer per defensar Mallorca contra les embestides del Rey de Tunís, feu un viatge a Vich. La crònica reyal puntualisa l'objecte de la vinguda: «E sobre uns pleyts que havia en G. de Montcada ab homens de Vich, haguem a anar la; e quan nos haguem .i. dia en Vich, e era prop de miya tercia uench .i. missatge quens enuia en .R. de Plegamans, e ab tras nuytada tota la nuyt, e dix nos que noues eren nengudes per cert en Barcelona, quel Rey de Tunís devia esser en Maylorques. E quant hoim aquestes noues som axi cuytats com podiem per temor que nons en uingues desauentura: e disnam nos .i. poch, e no fem sino caualgar, e som ora de uespres en Barcelona, e haviem feyta gran iornada e reposam aquela nuyt» (1). De Barcelona lo Rey Jaume passà a Tarragona ahont estigué tres setmanes preparant la seva segona anada a Mallorca.

Cap altre document nos acredita aquesta vinguda del Rey a Vich; però res indica que no hagi de donar-se fe en lo que sobre d'ella diu lo text apuntat, fent-hi sols la salvetat de que los *pleyts* que hi havia entre en Guillém de Montcada y los hòmens de Vich no han d'entendre's precisament com den Guillém, puix que hem dit era mort, sinó de la seua esposa, sostenidora de lo que podríam dir-ne lo dret den Guillém de Montcada. La data d'aquest viatge reyal, que les circumstancies feren no donés resultat, tenia d'ésser unes tres setmanes avants de la expedició a Mallorca, per lo que sapiguent-se que lo Rey era a les illes lo dia 21 de Maig (2) y que lo 11 d'Abril estava encar a Tortosa (3), segons pot creure's preparant l'expedició militar, un ha de convence's de que lo Rey vingué a Vich poch avants d'aquesta data.

La causa de vinguda del Conqueridor de Mallorca potser puga colegir-se en lo fet de que al casar-se en Guillém de Montcada ab Garsenda empenyorà la Quintana de Vich, com si fos una possessió absolutament seua y per més que-n ses darreres disposicions manà se satisfés lo dret de la Esglesia vigatana (4), sa esposa al ser viuda se cregué ab un nou títol per adjudicar-se la possessió del feu de Vich.

De totes maneres lo fet es que desde aquest temps recrudexen les dissensions entre Garsenda y lo Bisbe y Esglesia de Vich, donant-se lo cas de que a 17 de Març de 1233 los canonges Guilabert de Montral y Ramón de Cabrera, tenint lloch pèl Bisbe y ab consentiment del Capítol, escomunicaren a Garsenda y a sos valedors per les manifestes injurries que feyan, invadint lo dret del Bisbe y prenent los seus hò-

(1) *Libre dels feyts esdeuenguts en la vida del molt alt senyor Rey en Jacme*, § 108.

(2) Joseph M.ª Quadrado. *Mallorca* pág. 131, nota.

(3) Notícia donada per l'amich Joaquim Miret y Sans.

(4) Arx. Cap. Cal. 6. *Documents per l'Episcopologi*, Butlla. de 1238, posada en 1250.

mens, posant al meteix temps entredit a totes les terres que tenia sòts son poder (1).

La qüestió fou portada per lo Bisbe, que dés de aleshores era ja Sant Bernat Calvó, al Papa Gregori IX qui, ab data de 7 Kalendes de Abril del any XII de son pontificat (26 Abril de 1238), delegà als abats de Ripoll, Sant Joan de les Abadesses y Casserres perque l'informessen. Lo Papa al fer historia dels fets, deya que lo Bisbe se li havia quexat de que lo difunt Guillém Ramón de Montcada al reclamar la possessió de la Quintana, se'n apoderà violentment, però que restituhí en son testament, y que son fill Guillém, ocultant la disposició del seu pare, detentà aquesta possessió, venint-se finalment a composta en la que se decidí que li dexava la Quintana pagant un cens anyal. En Guillém, afegia Gregori IX, la tingué axís per algún temps però la donà en nupcies a sa esposa com a penyora del dot, encar que en son testament manà que-s satisfés lo dret de la Esglesia, però sos successors, Garsenda y llur fill Gastó, no restituhíren (2).

En cumpliment de l'ordre del Papa los jutges comunicaren a Garsenda y a son fill, la comissió y los citaren perque compareguessen a Vich dins l'octava de la Mare de Deu d'Agost, però la Bearn ab data de 4 nones (día 2) d'Agost recusà los jutges alegant qu'eran sufraganis o súbdits del Bisbe. Lo día 10 de les Kalendes d'Octubre (día 22) los delegats tornaren a fer la citació, però la Garsenda lo día 1 d'Octubre, feu contestar pèl medi de son procurador que lo Rey la tenia citada ab son fill a Valencia y que havia feta apelació directament al Papa. Lo procurador seu, als idus del meteix mes (día 15), renuncià la comissió y participà als jutges que se'n anava a visitar la Curia Romana. Los abats delegats a 18 Kalendes de Desembre (día 14) declararen contumàços a la Bearn y sos concellers, dient-los que sens dilació compareguessen a Vich lo divendres avants de la festa de Sant Thomàs apòstol día 17 de Desembre, y per més que en tal diada no comparagué ningú, encar aquells tingueren paciència per senyalar com a nou termini lo dimarç després de la Circumcissió (3), quedant tot més enredat que may.

En aquest punt de tivantor estava la brega quan un nou incident va afegir-s'hi. Lo saig del Ardiaca prengué un home com a lladre dintre lo domini de la Garsenda, fet que fou protestat per lo seu batlle Berenguer de Mata qui reclamà al detingut, que-s deya Serrat, y després de les cosegüents reclamacions se convingué en posar la qüestió baix l'arbitratge del abat de Sant Joan de les Abadesses, qui a 5 idus (día 25) de Febrer del any 1240, declarà que, no probant-se lo furt comès per en Serrat, no tenia rahó l'Ardiaca y lo Bisbe (4).

Resolt axó en bona pau y armonia, se reprengueren les negocia-

(1) Apèndix VI.

(2) Apèndix VII.

(3) Arxiu Capitular. Cal. 7, plech S., perg. 10.

(4) Apèndix VIII.

cions interrompudes entre Bisbe y Garsenda. No envà presidia nostra Seu, un varó tant virtuós y benigne com Sant Bernat Calvó. Ab data de 2 de les Kalendes de Novembre de 1240 (31 d'Octubre), lo Capítol aprobà la concordia feta entre lo Bisbe y en Berenguer de Roseta procurador de Montcada fermada lo día anterior a Barcelona, devant del notari Pere Marquès, en la que tothòm admetia com a jutge l'abat de Santes Creus, delegat per l'Arquebisbe de Tarragona (1).

Axís y tot, la Garsenda feu los possibles per anar enredant. Després de diferents emplaçaments perque comparegués, se senyalà lo día 11 de Setembre de 1241, mes lo día avants vingué lo seu procurador Roseta, dient que sa senyora no estava obligada a respondre als càrrechs, puix que pertocava a son fill Gastonet, a qui ella havia cedit tots los drets, y que tenia los de sos pare y mare. Los delegats del Bisbe y Capítol devant d'aquesta sortida replicaren qu'ella no podia donar a son fill lo *jus pignoratitium* sobre la plaça de la Quintana, puix no era possessió seua y que si ho havia fet era contra dret, puix que ho havia fet durant la controversia, y a més de tot, essent com era tudora de son fill, li tocava defensar-lo. Lo jutge manà a les parts discordants que presentessin ses rahons per escrit lo dimarç vinent, mes lo procurador ni altre delegat dels Montcada comparegué (2).

No va termenar aleshores aquesta qüestió, ans tot quedà com estava, a causa de l'actitut en que s'havia colocat Garsenda de Montcada. Entre-tant vingueren nous mal-de-caps als Bisbes, vegent-se lo cas ben especial de com les discussions pendents no privaven pas als Montcada d'anar d'acort ab lo Bisbe en altres coses.

Ressucità aleshores entre lo Bisbe y l'Ardiaca Guilabert de Mont-ral, la qüestió de la pertinenca de la vegueria de Vich y castell de Espelt. Los arbitres nomenats, lo precentor y tres canonges vigatans, a 11 Kalendes de Juny de 1247 (22 de Maig) donaren sentència regonexent lo dret del Bisbe, ab una compensació de 15 maravedissos d'or per l'Ardiaca. En l'escrit de resolució del plet, se diu que al veguer en disputa pertanyian les justicies sobre falsetat en los forns, tabernes, pesos y mides, carniceries dels mercats generals y de la Quintana, lladrocinis, guarda d'homicidis y perjurs (3). Axís quedà llesta la jurisdicció del Ardiaca com a ajudant del Bisbe.

En aquest temps tornem a trovar al Rey Jaume intervenint en los negocis vigatans. A 16 les Kalendes de Janer (17 Desembre) de 1246 concedí a en Gastó de Bearn, que ni lo batlle, ni lo veguer o altre ehom del Rey no entrassen en los castells dels feus den Gastó, ni en los termes dels castells, sinó després de feta fadiga de deu dies en les

(1) Arx. Capit. *Documents per l'Episcopologi*, any 1240.

(2) Arxiu Capit. calaix 7, plech S., perg 10.

Id. id. calaix 37. Concordies, vol. 1, perg. 13.—Arxiu Episcopai vol. XVI de pergamins núm. 3.

batllies (1). També a 3 nones (dia 3) de Setembre de 1247 lo Rey donà guiatge a la Esglesia de Vich, y a sos bens y persones, posant pena de 500 maravedissos als que fessen mal a dita Esglesia, mentres no-s tractés de persones obligades per haver fet fermaça (2).

Fins aquí aquests privilegis afavorían a cada una de les parts sens perjudici de l'altra, però lo Rey no tardà pas a ficar-se en coses perjudicials al Bisbe. Lo que aleshores regía la Esglesia vigatana, lo Bernat de Mur, l'any 1253 anava encunyant moneda propia, segurament la de tern, de que conservèm exemplars y que dú per distintiu lo bust episcopal y les claus (3). Aquest dret d'encunyació del Bisbe no fou ben vist pël Rey, qui ab data 3 idus (dia 11) de Desembre d'aquell any, desde Perpinyà donà ordre, rebuda a Vich los 11 de les Kalendes de Janer (22 Desembre), en que-s deya als obrers y moneders de la seca episcopal que baix pena de ses persones y bens cessessen en la batuda pël Bisbe o qualsevol altra persona (4). Com que axò no degué ésser obehit, lo Monarca manà al seu veguer de Vich que fes parar la batuda. Al comunicar-ho aquest, anomenat Pere de Vilargut, al prelat ausetà, lo Prelat a 6 Kalendes de Juny (27 de Maig) de 1254 ne protestà y cominà al veguer de que la revoqués, oferint-se a posar lo cas a sentència d'un arbitratge, però lo veguer replicà que ell no feya més que obehir a son senyor y que si volia més que-s dirigís directament al Rey (5). Com que aleshores lo Papa Inocenci IV desde Agnani als idus de Juliol del any XII de son pontificat (15 de Juliol) 1254, expedí butlla confirmant l'encunyació episcopal baix cominació de l'indignació de Deu y dels Apòstols, resulta natural que lo Rey no insistís (6).

(1) A. C. A. Reg. 16, 1.ª part, de Jaume I, fol. 90. Concedeix que *baiulus vicarius nec aliquis alius homo noster non intret castra feudorum vel aliorum vestrorum vel infra terminos ejusdem castrorum racione alicuius querimonie vel querelle nisi prius facta fuerit fatica viginti dierum in bajuliis vestris*. Dè de Lleyda a 18 Kal. Sbre. 1247 otorgà cosa semblant. (Id. id. id fol. 90, vers.)

(2) Apèndix IX.

(3) *Les Monedes Catalanes* per JOAQUÍM BOTET Y SISÓ, v. I, n.º 158-159.

(4) Curia Fumada de Vich. Manual 1250, 51, 53, 56.

(5) Apèndix X.—Arxiu Capitular, Armari 7, plech V., pergami 15.

(6) Apèndix XI.—A. C. A. La moneda del Bisbe Mur sembla que va encunyar-se ja al començ del pontificat d'aquest Prelat, que durà desde 1243 a 1264. Hi ha un acort de 24 Maig de 1244 manant que la pabordia del mes de Febrer pagui en moneda de *tern* aleshores currible, en lloch de fer-ho en la de *doblentch*, y que les pabordies que anessin vagant, ho fessin també axis, (Arx. Cap. *Liber Vitae*. vol. I, fol. 14). Aquest acort dona a comprendre que-n aquest temps corrian dues classes de moneda, la de *doblentch*, qu'era la real y la de *tern* (tres parts d'argent y nou d'aram) que no podia ser d'encunyació real des de lo moment que los nostres reys no encunyaren moneda d'aquest valor fins al any 1258. Axis sembla que aquesta *nunc corribilis* devia ésser d'encunyació episcopal, essent veros-

Per so no posà reparo ostensible a cap disposició posterior donada per lo Bisbe. D'aquestes, una de 2 nones Març de 1254 (6 Març de 1255) tenia reyalment importancia, puix que en ella lo Bisbe manava lo curs forçós y esclusiu de la seva moneda en los tractes, compres y vendes fetes dintre Vich, posant escomunió als que faltessen a tal disposició y fessen lo contrari (1).

A 14 de les kalendes de Novembre de 1256 (17 d'Octubre) lo meteix Bernat de Mur feu una nova restauració de la moneda, consentint-hi lo Capítol y lo procurador de la comtesa Garsenda y son fill, prevenint la lley d'aquest numerari a quatre diners de plata y manant fos usada en les transaccions ab prohibició de tota altra (2). Aquesta nova disposició en que-s fixa la riquesa del numerari no-s compendria si suposéssim que les monedes encunyades ja avants pèl meteix Bisbe tenian aquest valor; per lo que es de creurer que aquí-s tractava d'unes peces diferents de les anteriors y per tant més riques de metall argentí. La moneda aquesta era de quatern y potser no-s diferenciava en altra cosa de la indicada poch ha.

Pochs dies després de la data del document anterior, a 5 de les kalendes de Novembre (28 d'Octubre) lo Bisbe y Capítol feren una concordia referent à lo que devia quedals-hi respectivament en lo guany de l'encunyació, dient-se que hi tindriam parts iguals, deduhint lo feu que per ells y la Esglesia hi tenia lo Montcada y los demés que poguessen haver-hi y les despeses de l'encunyació (3).

Los Montcada en un document datat a 10 kalendes Octubre (22 Setembre) de 1258, després de fer homenatge al Bisbe, com dirèm aviat, aprobaren la restauració de la moneda de Vich, prometent guardar-la en la forma concertada en lo document firmat sobre dita moneda (4). L'any 1253 a 2 Nones de Maig, lo Bisbe concertava ab uns personatges que semblan ésser los delegats per l'encunyació, sobre los guanys de la batuda, tocant al Bisbe 700 sous (5). Axis en aquest temps durava encara la seca episcopal.

Mentrestant s'havían reanuat les velles qüestions entre Bisbe y Montcada referents a jurisdicció. Los anys passavan y res hi havia definit, per lo que lo Bisbe Mur, veyent que la Garsenda y son fill persistían en no voler-li fer homenatge, pregà al Papa Alexandre IV que hi intervingués. Aquest lo dia de les nones (dia 7) de Març de l'any II de son pontificat (1256) escrigué al elet Bisbe de Lleyda lo piadós Berenguer de Peralta, perque vegés que los Montcada obressen degudament ab lo Bisbe o que en cas contrari los escomuniqués y entredís les

simil, que, la disposició capitular, no fos altra cosa qu'una manera de donarli curs obligatori.

(1) Arxiu Capítular, calaix 6, n.º 2013. — Perg. 1254 de Jaume I, A. C. A.

(2) Apèndix XII.

(3) Arxiu Capítular. — Cal. 37. *Concordies*, nom. 49.

(4) Apèndix XIII.

(5) Curia Fumada. Manual 1259-1262.

seves terres (1). Lo prelat de Lleyda morí aquell meteix any y no pogué tirar-se avant la voluntat del Papa. Aleshores aquest ab data dels idus de Desembre (dia 13) cometé la causa interrompuda feya quinze anys als Paborde, Ardiaca y Sacristá de Tarragona (2). No hem trobat referencies a la manera com aquests jutges s'arreglaren; pero lo fet en que a 22 de Setembre de 1258 la Garsenda jurava ser fidel a son senyor lo Bisbe de Vich y no perjudicar-lo en res (3).

La Garsenda, vescomtesa de Bearn, morí després de Març de 1259 (4) y l'any vinent ja tenim indicis de com hi havia començada brega entre son hereu Gastó casat en 1229 ab Amata de Mates, que portava los drets de Cominges. A 6 idus Juny de 1260 lo Bisbe y Capítol constituiren a Pere de Sala clergue son procurador en la causa que-s debatia o devia debatre-se entre ells y lo noble Gastó devant del abat de Santes Creus (5). Dels resultats d'aquesta mediació no-n consta res, essent molt versemblant que poca cosa degué arreglar-se.

L'infant Pere, herèu del Rey en Jaume, als 7 idus (dia 7) de Juny del 1261 posà sots sa protecció, custodia, comanda, y guiatge al Bisbe de Vich Bernat, canonges y clergues, sos castells, viles y masos, als hòmens y dones ab sos bens, per terra, mar y estanys qualsevols d'aygua dolça (6).

Poch després se reprengueren les negociacions per tornar a provar de resoldre la batallona qüestió de les jurisdiccions. A 2 kalendes de Juliol (30 de Juny) de 1263 lo Bisbe y Capítol ab en Bernat de Centelles, procurador general den Gastó en Catalunya y en nom d'aquest, se comprometeren sots pena de mil maravedisos a posar per arbitres en ses bregues, lo bisbe de Barcelona Arnau de Gurb y los canonges barcelonins Pere Arbert y Bernat des Coll, especificant que decidirian sobre la plaça de la Quintana y sa carniceria y sobre los cent sous de moneda que en Guillém Ramón de Montcada dexà en son testament en los redits dels castells de Tona y Torelló a la esglesia de Vich. La sentència devia quedar firmada per Sant Miquel de Setembre, a no ser que-s prorrogués (7). D'aquest termini a 7 kalendes Octubre (25 Setembre) se feu prorroga fins a Nadal (8).

Com tantes vegades ja hem vist, la sentència no arribà a ésser un fet, puix que a 12 kalendes de Juny (21 Maig) del any vinent lo nou bisbe de Vich Ramón d'Anglesola responia a en Pere Magem batlle del Montcada-Bearn, que se li quexava del entredit posat a la juris-

(1) Arx. Cap. cal. 6, n.º 2051.

(2) Arx. Cap. cal. 6 n.º 2019.

(3) Apèndix XIII.

(4) Curia Fumada Manual 1259-62.

(5) Id. id. Man. 1260-68.

(6) Apèndix XIV.—Arx. Capit. Cal. 37, *Privilegis* vol. II, n.º 26, a 2 idus Juny.

(7) Curia Fumada, plech *Bandositats y Guerres* y Manual 1262-68.

(8) Curia Fumada, Manual 1262-68.

dicció del seu senyor y de que lo prelat reclamés de que havia volgut exercir jurisdicció en los hòmens del más Pla del terme de Malla y hagués pretingut tenir públich pregoner; lo Bisbe deya que lo fet a Malla en masos de la Esglesia era contra tot dret y que no tenia rahó en lo del pregoner; ans si veyia escomunicades les terres del Montcada, era per haver pretengut fer novitats injustes, puix que lo Bisbe se defensava ab les armes espirituals y procediria encar més segons justicia, si no reparava les injuries, violencies y deseretaments fets contra la Esglesia vigatana (1).

Com que lo Magem no degué contestar a satisfacció del Bisbe, aquest a 10 kalendes de Juny (dia 23 Maig) l'escomunicà, confirmant la censura imposada per lo Vicari General Pere de Posa, per més que en aquest decret acabava oferint-se a posar lo seu dret en mans del Arquebisbe de Tarragona o del Rey o infant Pere, afegint, que aquests dos ja, com hem vist, havian donat guiatge a la Esglesia de Vich y a sos homes y bens (2). Lo Rey encar feu més: puix que a 7 idus Abril de 1267 (dia 7) manava a sos oficials no penyoressen als hòmens de la Esglesia de Vich, ni a sos bens, a causa den Gastó de sos hòmens o d'altre rahó, a no ser que fossen deutors o haguessen prestada fermança (3). Axò no obstant, no privaba que lo representant del Rey a 16 kalendes d'Agost (17 Juliol) de 1269, reclamés al Bisbe quatre hòmens apresonats com a bandejants (4).

Les disposicions y penes canòniques llençades per lo Bisbe contra lo procurador y bens den Gastó, degueren fer lo seu efecte. Axis ab data 9 de les kalendes de Juny (24 de Maig) de 1268 en Ramón Doazet procurador alehores den Gastó, comparegué devant del Bisbe acompanyat de notari que-n prengué acta dient-se disposat a fer en nom de son senyor, jurament de fidelitat y los altres juraments, tal com los prestaren los antecessors den Gastó en ocasions semblants y oferint-se a prestarlos al moment y mostrant-se disposat a fer segons justicia, en totes les maleses que lo Bisbe deya haver rebut del Bearn o dels seus batlles. També, deya, volia firmar en poder del Bisbe sobre les coses de que devia fer-ho en sa curia, mostrant-se disposat a fer lo meteix en poder de persones elegidores per les parts o devant del Rey, del Arquebisbe y del Papa, per lo que donava cinch cavallers en fermança. Y per si lo Prelat no volia admetrer-ho, apelava dés de aquell moment a la Seu Apostòlica. Per mostrar sa procuració lo Doazet presentà lo corresponent document de 6 nones de Març (dia 2) anteriors, oferint-se a presentarne altres si aquesta no fos suficient (5).

L'endemà lo Bisbe respongué dient que l'homenatge y jurament devian ser-li prestats personalment però en Gastó, segons aquest havia

(1) Arxiu Capitular, calaix 7, plech T., n.º 50

(2) Id. id. id. 7, plech V, n.º 13.

(3) Arxiu Capitular, calaix 37. *Privilegis*. II. 27.

(4) Arxiu Episcopal, vol. V, n.º 40

(5) Curia Fumada, Manual 1260-68.

promès en cartes. També deya, que, en lo referent a la cognició del feu, estava disposat a fer-ho examinar per un o dos cavallers entesos, y que aniria lleyalment a firmar sobre les coses que devian ventilar-se en sa curia, mentres en Gastó firmés també segons dret y en persona, oferint-se a posar en poder de tercera persona o de la curia de Barcelona lo que no devia fallar-se en la de Vich. Igualment afegia, que, estava disposat a revocar tots los gravàmens posats a en Gastó y sos bens y que admetria al Dozet com a simple defensor mentres lo Bearn tot ho arreglés en persona (1).

Lo procurador respongué ab una nova alegació, dient que estava conforme a lo proposat per lo Bisbe sobre la cognició del feu y en tot lo degut, estant a judici de la Curia de Barcelona y renunciant apellar-se; y lo meteix dia firmà dret en poder del Bisbe per cent auris, donant fermaça y dient que faria dret en totes les coses que lo Bisbe tenia que dir den Gastó, tant personalment com per rahó de sos llochs tinents, solzament en les coses en que tenia de respondre y firmar en poder del Bisbe, oferint-se a ampliar la firma, segons diguessen uns jutges elets per lo Prelat. Aquest en vista d'axò, li senyalà dia en lo dimars vinent a quinze o sia 14 de Juny, divent comparèxer a Vich y en son palau episcopal (2).

Com que lo Bisbe Ramón nomenà jutges eclesiàstichs, foren recusats pèl Dozet qui apelà a Roma lo meteix dia 25 de Maig (3). L'endemà lo Bisbe nombrava per son procurador al canonge Miquel Despujol, ab facultat per fer lo que convingués devant de qualsevol tribunal (4).

En axò-s veyia que l'intenció del procurador den Gastó era allargar la cosa y passar temps. Axís lo Prelat ausetà convocà Capítol de Canonges y d'acort ab aquestos li emparà tots los feus que tenia per la Esglesia vigatana, comunicant al interessat la decisió ab data de 10 kalendes de Maig (22 Abril) de 1270 (5). En virtut d'axò a 3 Nones de Maig (dia 5) lo Bisbe requerí a Pere Miró, lloch tinent den Gastó a Vich, dient-li que-s guardés de donar al seu senyor les provinences del forn que lo tal tenia a Vich, puix estava embargat. Lo Miró ho contradigué, per més que afirmava que ningú tocaria los fruyts de tal forn (6).

Elegit procurador y apoderat del vescomte de Bearn a Catalunya en Guilabert de Centelles, presentà una apelació al Bisbe Ramón, datada a 17 de les Kalendes de Juny (16 Maig) del meteix any 1270, protestant dels perjudicis que s'arrogavan al Gastó ab la causa que se li volia seguir per lo referent a homenatges (7). Lo Bisbe alesho-

(1) Curia Fumada. Manual 1260-68.

(2) Id. id. id. id.

(3) Arx. Cap., Calaix 6, *Domus de Angularia et de Cardona* v. I, n.º 25.

(4) Curia Fumada. Manual 1260-68.

(5) Arxiu Episcopal. Vol. V, perg. 23.

(6) Arxiu Capitular; Cal. 7, plech T, perg. 41.

(7) Arxiu Capitular, cal. 7, plech Bb., perg. 24.

res, a súplices del vescomte de Cardona y del Berenguer Arnau, relaxà juntament ab lo Capítol l'embarch, però veyent que axís tampoch de bones en bones lograva res, lo 16 de les Kalendes de Juliol (16 de Juny) següent feu presentar, en nom propi y del Capítol, una lletra datada lo dia 5 al Bearn en que-s feya historia del debat, dient que may havia volgut fer lo jurament y homenatge que li havia demanat repetides voltes son antecessor lo Bisbe Bernat de Mur y que havia seguida semblant conducta ab ell, ab tot y que ab escrits y paraules l'havia admonit de que fes l'homenatge lleial, y que més tart al fer tal demanda al seu procurador Doazet, aquest li respongué que ho faria al tornar a Catalunya, cosa que may se realisava, per lo que havia embargat sos bens y més tart alçada l'empara. Per axò tornava a demanar-li anés a rèbrer personalment l'investidura dels feus y a prestar homenatge segons costums de Catalunya, senyalant-li de termini tot lo mes de Juliol, ó que d'altra manera ell y lo Capítol procedirían en lo que creguessen just (1).

Com que lo Gastó seguí la conducta de sempre lo Bisbe nomenà jutges als 2 Kalendes d'Agost (31 de Juliol) que ab escuses foren recusats per en Bearn y son procurador Pere de Montclar que fou escumunicat. Aquest apelà a Roma y lo Bisbe als 12 Kalendes de Novembre (21 d'Octubre) nomenà a Ramón Dach perque intervingués en la comunicació (2).

Aquest recurs extrém donà al Bisbe bons resultats arràn meteix al temps en que fou empleat. Axís als 17 Kalendes de Setembre (16 d'Agost) lo Capítol en una constitució sobre vestuari dels canonges, parlà d'aplicar los rèdits que previnguessen de la plaça de la *Quintana racione compositionis inite inter domnum Gastorem et Vicensem Capitulum* (3). Per fi a 5 de les Kalendes de Desembre (27 Novembre) vingut en Gastó a Vich, firmava al Bisbe Ramón d'Anglesola, promesa de serli fidel y ajudar lo (4) ab lo que semblava quedar tot llest, vegent-se com durant los mesos de Març y Abril, de 1271 lo Veguer Reyal prodigà les cédules de perdó de crims y de seguretat y guiatge (5).

Devían faltar encar alguns caps a lligar, després del jurament den Gastó, que havien sigut sotmesos a judici d'uns compromissaris, tals com en Bernat de Centelles, lo Sagristà de Vich, Pere de Gualba, y Guillém de Brull. Aquests no sentenciaven ab la pressa que lo Bisbe

(1) Curia Fumada. Manual. 1270-79.

(2) Arxiu Capitular, calaix 6. *Domus de Augularia et de Cardona*, vol. I, núm. 25.

(3) Arx. Cap. Cal. 37. Privilegis vol. I, 1.

(4) Arxiu Episcopal, vol. VI de pergamins núm. 78.—En l'inventari del antich armari *Vich* del A. C. A. ab la signatura d'*extra-sachs 55* se parlà d'un procés de compromís entre-l Bisbe de Vich y en Gastó de Bearn per rahó dels feus. Aquest document estava sense data y no nos ha sigut possible trovar-lo, ab tot y nostres investigacions.

(5) Curia Fumada Manual 1271-75.

volia, puix que a 6 idus Setembre (dia 8) de 1271 foren pregats per aquest de que procedessen aviat segons lo compromís fet, per lo que se mostrava disposat a respondrer a totes les requestes que se li fessen mentres en Gastó ho fes també, demanant que ben aviat s'assenyalés lo dia per procedir (1). Lo meteix dia los comissaris degueren renunciar al càrrech, puix que reunits lo Bisbe y en Gastó en la riera de Vich s'absolgueren mutuament de tot compromís respecte als àrbitres (2). També lo meteix dia, anant lo Prelat vigatà per altres vies, cominà al Bearn perque li prestés homenatge y jurés fidelitat per tots los feus que posseïa de la Esglesia y Mitra de Vich (3).

Y aquí acaban tots los documents que-ns han arribat a les mans referents a aquesta llarga brega. Tot indica que lo Bearn sortí de Catalunya arreglats los seus dissentiments ab la Esglesia de Vich. Un document quelcòm posterior, de 15 de les Kalendes de Maig de 1277 (17 Abril), ho donà a entendre, puix que en ell lo batlle den Gastó que hi havia a Torelló, regonexia estar satisfet dels nou cents sous que li devia son senyor del temps que sortí de Catalunya *post dissensionem que erat inter ipsum et Dominum Vicensem Episcopum*, per los que havia empenyorat lo castell torellonench (4). Pot ésser confirmació de aquesta pau lo fet de que lo Rey en Jaume a 9 de les Kalendes de Novembre (24 d'Octubre) de 1274 fes guiatge al Bisbe pèls seus castells del Brull, Montbuy y Espelt (5).

Les lleudes o fruyts que-n Gastó rebia de ser possessions de Vich a les derrerries del 1271, volia donar-les o entregar-les a Fra Ferrer de Montral. Aquesta donació, que no sabèm ab quines condicions era feta, no plagué al Bisbe, qui als 7 idus de Desembre (dia 7) hi protestà (6). Axò no privà que més tart se vengués aquelles lleudes, seguint una costúm molt usada en aquell temps. L'any 1275 ja les trobèm venudes, puix que a 3 idus (dia 11) d'Abril uns compradors de les metexes, y que rebien los seus fruyts, les revengueren a altre particular per lo preu de 800 sous, exceptats los capons (7).

(1) Arxiu Episcopal, vol V, perg. 41.

(2) Arxiu Capitular, cal. 6. *Domus de Angularia et de Cardona* I, 29.

(3) Arxiu Episcopal. Vol. VI de perg. núm. 22.

(4) Curia Fumada. Manual 1276-78.

(5) A. C. A. R. 19, fol. 182. En aquest meteix A. C. A. segons l'antich inventari deuria haver-hi (Sach. A., núm. 7, del armari de Vich) un document en que lo Bisbe de Vich Ramón, demanava permis al Rey per fabricar nova moneda. Lo document no portaria data y axis fa de mal dir a quin Rey y a quin any se refereix. Lo Bisbe Ramón d'Anglesola visqué des de 1264 a 1298 y fora estranyíssim que ell o altre Prelat vigatà, fessen una demanda ab la que de fet abdicavan d'un dret que s'havia exercit y del que abdicaren definitivament nostres Bisbes al ferse lo concambi de 1315 ab lo rey Jaume II.

(6) Apèndix XV.

(7) Curia Fumada. Manual 1270-79.

Lo rey en Jaume morí a 27 de Juliol de 1276, sobrevivint-lo lo Bisbe Ramón fins al anys 1298, a 19 Febrer. No faltaren al prelat fins a aquesta data noves bregues a que forçosament intervenir y sucesos per ell ben poch falaguers. Lo regnat del fill del rey en Jaume I, Pere II de Barcelona, començà ab l'exigencia de tributs que portaren mil penalitats al Bisbe, ab axò s'hi escaygué la lluyta del Bisbe y en Gastó de Bearn contra lo cavaller Arnau de Cabrera; vingueren després los dissentiments del Bisbe ab los veguers reys sobre jurisdicció y dret de jutjar, seguiren diferentes sedicions sagnantes y finalment les magnes y complicades qüestions del senyoriu ab Guillerma de Montcada com a filla y successora den Gastó en los dominis de Vich, que portaren en contínua revolta armada los darrers anys de l'existencia del Bisbe Ramón d'Anglesola.

APÉNDIX

I. — Guiatge concedit pen Guillem Ramon de Montcada als homes de Vich.

Cunctis tam presentibus quam futuris sit manifestum, quod Nos Guillelmus Raymundi de monte catano, et Guillelmus filius meus libenti animo donamus et concedimus omnibus hominibus ville vici qui ibi sunt et erunt quod nullum guizaticum atque emperantiam sive securitatem a nobis factum et factam valeat infra villam vici aliquo modo.

Similiter si deinde fecierimus, non valeat et si aliquis hoc vel firmam infra villam vici vel extra fuerit in nostro guizatico, sive in nostra securitate, et fuerint ubi debitores vel fide jussores, possitis eos et res suas apprehendere et pignorare, tam pro se quam per dominos suos et Nos vel aliqua persona per nos sive ex parte nostra de omni supra dicto, Vos vel res vestras demandare atque gravare vel in causam mittere non possumus, vel possit, sed hec carta semper firma permaneat. Quod est factum XVI Kal. aprilis, Anno Domini MCCXIII. Sig † num Guillelmi Raymundi de montecatano qui hoc firmo. Sig † num berengarii levita. Sig † num berengarii de maiolis. Sig † num berengarii de bisaura. Sig † num bernardii barutini. ✕ RAYMVNDVS DE MENLEV FIRMO ✕; Sig † num Andree sacerdotis et publici velle vici scriptoris ✕ Guillelmus de monte catano.

Andreas Subdiacanus qui hoc scripsit die et anno quo ✕ supra.; ✕ Guillelmus levita qui hoc fideliter transtulit X Kal Februarii Anno Domini MCCXX.;

(Arxiu Capítular de Vich. Vol. V de pergamins, núm. 60).

II. — Lo Rey en Jaume regoneix el dret del Bisbe en lo Mercadal de Vich.

Ego Jacobus Dei grata Rex Aragonum et Comes Barchinone et Dominus montis pessulani In presentia G. de monte catano et P. archidiaconi Barchinonensis et Raymundi de capraria vicensis Canonici P. granni R. de plicamanibus. P. monetarii A. de merola Durfort et Bn. de Granario fateor et recognosco tibi G. vicensis Episcopus, quod non possum nec debeo ponere tabulam in villa vici sine licentia et voluntate tua. Ideoque quia valde necessarium est mihi pro debitis meis solvendis et pro redemptione terre mee, rogo te modis quibus possum ut permittas mihi ponere in prenuntiata villa. Ita tamen quod nullum prejudicium tibi vel Ecclesie tue in aliquo ex inde possit generari vel fieri et salvo jure tuo et vicensis ecclesie in omnibus et per omnia. Et etiam promitto tibi bona fide, in manibus tuis quod numquam aliquo tempore possit tibi, vel ecclesie tue, in aliquo prejudicare. Qua propter Ego G. Vicensis Episcopus, Dono tibi licentiam ponendi tabulam in villa vici, in his, XL, diebus tantum et non amplius. Ita tamen, quod nullum prejudicium mihi vel Ecclesie mee, possit generari, nec in aliquo

perjudicare, et salvo tamen jure meo et vicensis Ecclesie, in omnibus et per omnia, actum est hoc, VIII, Kal. Martii anno Domini MCCXX.I.

(Arxiu Episcopal. Vol. V de pergamins, núm. 35).

III.—Jurament de fidelitat prestat al Bisbe per Guillem Ramon de Montcada.

Juro ego Guillelmus de Monte Catano gracia Dei Vice-Comes Biarne filius domine Guillelme de Monte-Catano tibi Guillelmo gracia Dei Ausone Episcopo domino meo quod ab hora in antea fidelis ero tibi per directam fidem sine eugan sicut homo debet esse suo bono seniori, et de cetero non decipiam te de tua vita neque de tuis membris que in corpore se tenent, neque de ipso episcopatu Sancte Ausone sedis sive de omni alio tuo honore quem hodie habes et in antea adquisiturus es Deo donante per meum consilium, sed adjudabo te tenere et habere et deffendere et guerreiare predictum honorem contra cunctos homines vel feminas; qui totum vel partem tibi auferre voluerint, et faciam tibi ipsum adjutorium sine omni enganno, et commonere non me vetabo, et ipse vel ipsi qui me inde commonuerint, reguardum inde non habeant, sed sicut superius scriptum est sic tenebo et attendam, excepto illo de quo tu me solvere volueris tuo grato animo, per Deum et hec sancta III^{or} evangelia. Quod est factum VI Kalendas septembris, anno domini MCCXX quarto. Signum Berengarii de Cheralto. — Signum Bernardi de Portella. — Signum Petri de Sancta Eugenia. — Signum Bernardi de Monte-Regali. — Signum Dalmacii de Castilione. — Signum Valer de Bergua. — Signum Sanctii de Siverra. — Guillelmus de Mont-Catano. — Signum Andree Sacerdotis et publici Ville Vici scriptoris. — Raymundus Levita qui hoc scripsit die et anno quo supra.

(Arx de la Cor de Aragó, pergami n.º 240 de Jaume I).

IV.—Sentencia en favor del dret del Bisbe vigatà.

Ad judicis spectat officium quod sententia in scriptis mandetur, ne in posterum venire possit in dubium. Idiarco nos A. de mauleuo primicherius et iudex ordinarius et f. de mercatali indices constituti a domino G. gracia dei vicens episcopi sicut actum fuit inter eundem episcopum et dominum G. de monte cathano cognoscimus de causa que vertebatur inter dictum dominum ex una parte et G. R. de mercatali et P. filium suum ex altera parte super quibusdam archibus nouiter factis et positis in mercatali de uico ante januas suarum domorum de mercatali que sunt in senioratu G. de monte cathano. Opponebat siquidem Episcopus contra eos quod ipsi archus et earum pedes erant fundati et positi in suo solo, videlicet in suo mercatali et quia erat opus nouum deberent inde dirui et euelli funditus quia nullum opus nouum contradicente domino debere poni in alieno loco et precipue in villa et etiam ipsum spacium quod erat de ipsis archibus usque ad domos eiusdem G. R. erat manifeste de mercatali episcopi, verumtamen idem G. R. recognovit et confessus est in iure coram dictis indicibus quod quidquid erat extra portas domorum de mercatali tam in fronte suarum domorum quam aliarum erat de senioratu episcopi et ecclesie, sed ob posicionem

domini episcopi sic respondebat quod ubi erant ipsi archis steterant stantes ligni et desuper cledes et sic tenuerat et habuerat, ad opus uero novum respondebat quod de nouo ipsum hedificanerat et quod novum erat de mercatali et de dominio episcopi et ecclesie vicensi. Nos vero dicti iudices auditis allegacionibus et responsionibus et deffensionibus utriusque partis et facta renunciacione ab utraque parte pronunciamus de iure ipsos archus omnino esse omnino euellendos eradicandos et remouendos cum ipsum solum in quo ipsi archus erant nouiter hedificati, essent euidenter de mercatali et dominio episcopi et ecclesie vicensis, et quidquid esse extra januas dictarum domorum usque mercatalem, et ideo nullum opus debebat inferi absque licencia domini episcopi et ecclesie vicensis. Quod est factum idus augusti. Anno domini MCC XXV. Sig † num ferrarii de mercatali.

Ego Arnaldus de meuleu vicensis premicherii subscribo.

Sig † num Andree sacerdotis et publici ville vici scriptoris †.

Sig † num Guillermi presbiteri qui hoc scripsit et litteris superpositis in n. linea ubi sicut uicens. Die et Anno quo supra.

(Arxiu Corona Aragó: Pergamins del Rey Jaume I, núm. 266).

V.—Confirmació dels privilegis de l'iglesia de Vich.

Hoc est translatum a quodam privilegio domini Jachobi quondam bone memorie dei gratia Regis aragonum sigillato sigillo suo pendenti non viciato in aliqua sui parte sumptum fideliter tenor cuius talis est. In Xpi nomi- ni Sit omnibus manifestum quod nos Jachobus dei gracia Rex aragonum. Comes barchinone et dominus montis pessulani, antecessorum nostrorum sequi vestigia cupientes qui ecclesias diuino intuitu suis beneficiis et privilegiis dotauerunt. Cum hac presenti carta perpetuo valitura. Laudamus concedimus et confirmamus vobis venerabili patri Guillelmo dei gratia vicensi Episcopo et ecclesie vostre omnia privilegia sive instrumenta que illustris Petrus bone memorie pater noster et alii antecessores nostri antecessoribus vestris et vobis ac memorata Ecclesie prouide concesserunt. Ita quod quicumque in ipsis instrumentis et privilegiis concessa liquide dinoscuntur, vos et successores uestri habeatis et possideatis in perpetuum sine vinculo et persone alicujus contradicto. Preterea recipimus et constituimus sub nostra speciali protectione firma custodia et emparatia atque securo ducatu nostro personam vestram et ecclesiam cum omnibus bonis vestris habitis et habendis, et specialiter podium et castrum d'arters cum suis terminis et pertinentiis et hominibus ac feminis ibidem habitantibus et rebus aliis universis et eis omnibus aliis iuribus ubique ad nos et ecclesiam nostram pertinentibus ullo modo. Ita quod vos cum omnibus supradictis sitis salui et securi et ad omni grauamine alieni. Nullus quoque confidens de nostri gracia vel amore audeat vel presumant vobis vel ecclesie iure sive hominibus aut rebus uestris aliquibus dampnum vel gravamen aliquod irrogare. Statuentes firmiter et mandantes vicariis baiulis et aliis quibuslibet hominibus nostris presentibus et futuris quod hanc concessionem et protectionem a nobis liberaliter concessam ratam ac firmam habeant et observent et ab omnibus faciant ubique inviolabiliter observari et quod vos predictum episcopum et ecclesiam vestram cum omnibus bonis vestris manuteneant ubique fideliter et deffendant et a nullo vos molestari permittant. Quicumque autem contra hanc concessionem sive protectionem nostram venire in aliquo atemperaverit iram

et indignationem nostram se noverit incurrisse et pena mille morabatino-
rum a nobis procul dubio punietur presenti carta nichilominus in suo robore
duratura. Datum barchinone quarto idus junii. Anno dominice incarna-
tionis millesimo Ducentesimo vicesimo sexto. Signum † Jacobi dei gratia
Regis aragonum comitis barchinone et domini Montispesulani.

Huius rei testes sunt P. ferrandi de albarazmo. R. fulchoins vice comes
cardone. G. de ceruaria. Bn. Guillelmus, R. de monte cathano. B. bar-
chinonensis Episcopus. Ato orella, G. de cardona. Nuno Sanacii. Lupo ferren-
co de luna. G. de angularia. Ego Guillelmus Rabassa notarius domini Regis.
Signum bertrandi de villa nova qui mandato domini Regis pro tomicio de
almogea notario suo hoc scribi fecit loco die et anno prefixis.

Signum R. de prato vicensis Canonici tenentis locum Bg de pulcro visu
publici vicensis notarii:

Signum berengarii de castell scriptoris jurati qui hoc translatum scribi
fecit et eundem emmendavit, fideliter cum originali et clausit XVII, kalendis
septembris anno domini MCCLXXX primo presentibus testibus bernardo de
angulo et Arnaldo de pinu, sacerdotibus et petro de sala jurisperito manda-
to Raimundi de prato tenentis locum berengarii de sepulcro visu predicti
notarii die et anno subscriptis.

(Arx. Episcop. Vol. IV de perg. núm. 12).

VI.—Excomunió de Garsenda de Montcada.

Anno Dni. M. CCXXXIII sexto decimo Kal. Aprilis Die Jouis ante fes-
tum Beati Benedicti. Juxta altare Beati Petri vici, nos G. de Monte regali
Urgellensis Archidiaconus et B. de Capraria Vicensis canonicus locum Dni.
episcopi tenentes. Assensu et voluntate Dalmacii Archidiaconi et Bernardi
primicherii et totius capitoli vicensis propter manifestas injurias quos nobilis
domina Gassendis Comitissa nuper bone memorie quodam G. de montecatha-
nio vicensis ecclesiae faciebat, fregendo videlicet villam episcopi et ipsius
homines capiendo. Excommunicamus comitissam predictam et homines illos
qui tale consilium et auxilium sibi dederunt, ac etiam enterdicimus totam
terram que eadem comitessa habet in nostra diocesi, suam presentem vide-
licet villam vici cum hominibus et feminis in ea existentibus. Castrum et hono-
rem de torilione, et Castrum honorem de curul, et castrum et honorem de
bisaura, et Cnstrum et honorem de oris, et Castrum et honorem de tornami-
ra, et Castrum en honorem de medalia cum hominibus et feminis in omni-
bus ipsis castris et in eorum terminis existentibus et in omnibus ecclesiis que
sunt in terminis dictorum castrorum, et in illa parte quam habet in villa vici
nullum fiat divinum officium preter tantum baptismum et penitentias et ad
quecumque locum quo prefata comitissa venerit a divinis cesset officis dum
ipse presens fuerit, salvis privilegiis domini pape si forte aliqua ecclesia habet,
precipimus siquidem ea distinctione qua possumus totam hanc sententiam
quam pure et absolute et sine omnis conditione protulimus firmiter obser-
vare et inviolabiter custodiri.

(Arx. Episcopal. Vol. V de perg. núm. 37).

VII.—Butlla papal sobre dissensions entre Bisbe y Montcada.

Gregorius episcopus servus servorum dei dilectis filiis sancte Marie et
sancti Johannis Riupullensis Abbatibus et priori Cartriserrens vicensis

dociet salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte venerabilis fratris nostri Episcopi et Capituli vicensis fuit propositum coram nobis quod cum quondam Guillernus Raimundi de monte catano reclamante ipsa ecclesia quandam possessionem eiusdem in villa vicensi que quintana vulgo dicitur vel platea diu retinuerit uiolenter alias eis querens injurias irrogando, ipse tandem jus ecclesie recognoscens possessionem ipsam cum omni melioracione in testamento suo ecclesie reliquit eidem, mandans nichilominus de predictis injuriis sibi satisfactionem congruam exhiberi. Cuius testamentum W. natus eius occultans possessionem predictam contradicente ecclesia per uolentiam detinere presumpsit. Cui postmodum dolose circumuerti ab ipso per quandam compositionem nimis illicitam et dampnosam iamdictam possessionem sub censo annuo dimisserunt, quam cum aliquandiu tenuisset demum seruari per ora testamenti patris et de suis injuriis satisfieri ecclesie memorate in ultima voluntate mandauit, quod heredes et successores ipsius in possessione predicta efficere contempnentes occasione compositionis eiusdem possessionem ipsam detinent et restituere contradicunt. Unde cum per fraudem ad talem fuerint compositionem inducti et ex ea vicensis ecclesia enormiter lessa esse noscatur nobis similiter supplicarunt ut subueniri sibi per beneficium restitutionis in integrum et satisfieri eidem prefatis injuriis iuxta testacionem circa predictorum per discretos aliquos mandaremus. Quia uero nobis non constitit de premissis discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatinus non obstante quod predictus W. filius prefati Willelmi Raimundi possessionem eandem ad cuius restitutione se teneri sciebat in donationem propter nuptias uxori sue dicitur concessisse, uocatis qui fuerint enocandi et auditis que duxerunt proponenda quod justum fuerit appellatione postposita seruatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Testes autem qui fuerint notati si se gratia odio vel amore subtexerint per censuram eandem appellationem cessantem cogatis ueritati testimonium prohibere. Quod si non omnes huius exequendis potueritis interesse duo uestrum ea nichilominus exequantur. Non obstantē constitutione de duobus diebus edita in consilio generali cum predicta possessio unde agitur in diocesi uestra consistere proponatur. Datum laterani VII kalendis aprilis pontificatus nostri anno quinto.

(Arxiu Capitular de Vich. *Documents per l'Episcopologi*, any 1250).

VIII.—Sentencia sobre presa d'un home acusat de lladre.

Pateat uersis. Quod questio uertebatur inter uenerabiles patres et dominos, P. Dei gratia Episcopum et Capitulum Vicensis ex una parte, et berengarium, de mata bajulum nobilium Comitisse et Gastonis Vicecomitis de bearni, super captionem cuiusdam hominis nomine Serrad de boscherons. Dicebat predictus, B. de mata quod G. Cortes sayo Vicensis Archidiaconi, cepit ipsum Serrad in tenedone et dominio Montiscatani, tamquam furem, nulle fatiga inventa in ipso. B. de mata, vel in aliquo tenente locum nobilium jandictorum et hoc factum fuerat contra speciales conventiones factas inter dominos de monte Catano et Episcopum et vicensem Ecclesiam sicut per instrumenta infrascripta potest plenius comprobari. Ad quem predicti domini Episcopus et Capitulum respondebant quod predictus Sayo non ceperat predictum hominem in dominio vel tenedone montiscatani immo cepit predictum hominem tamquam furem et ratione furti quod fecerat in

mercato, et in dominio et tenedone Vicensis Ecclesie. Dicebant etiam quod non fecerant contra-pactum vel conventiones habitas inter eos, immo secundum conventiones memoratas in captione predicti furis Sayo eorum processerat. Verum predicti domini Episcopus et Capitulum offerebant quod in posse duorum vel trium proborum virorum vici vel in manu alicuius communis amici, ponerent totam questionem sine diffugio appellationis, ipsorum sententiam approbantes. Tamen, R. post plurimas alterationes pro bono pecis compromiserunt in dominum R. Abbatem Sancti Johannis utrique partes, jurisdictionem suam quo ad hoc Capitulum prorogando quod predictus Abbas adhibitis sibi sociis B. de riaria. A. cogo. f. mironis B. de Sancta Eulalia et f. de clorario predictam questionem fecit coram se plenius agitari et adjudicatis probationibus ipse B. de mata. tres testes produxit quibus fuit ab utraque parte sacramentum remissum. Unde ego R. abbas antedictus visis et auditis rationibus positionibus et allegationibus utriusque partis auditis et dictis testibus predictorum audita etiam confessionem furis et partium, per quem constitit nobis quod in jurisdictione domini Episcopi fuerit detentus cum nec per dicta testium nec per confessionem ipsius neque per alia aliqua documenta predictus Serrad de furti reatu valeat condemnari, post preuiam partium renuntiationem, predictos dominos Episcopum et Vicensem Capitulum, ab impetitione predicti B. de mata absoluo super petitione jam dicta sibi perpetuum silentium imponendo. Lata firma idus februarii Anno Domini MCC quadragesimum.

Ego. R. Dei gratia Sancti Johannis Abbas.

(Arx. Episcop. Vol. V de perg. núm. 38).

IX.—Guiatge concedit pel Rey en Jaume a l'Iglesia de Vich.

Nouerint universi Quod nos Jacobus dei gratia Rex aragonum Maioricarum et valentie Comes Barchinone et urgelli et dominus Montispesulani Attendens quod Bona diuino cultu dedicata et clericorum per quos diuinus cultus exercetur specialis nostre protectionis sentire debeant gratiam et fauorem. Ideoque per nos et nostros recipimus et constituimus in nostra protectione custodia emperantia et guidatico speciali Omnes canonicos et clericos vicenses presentes et futuros cum omnibus rebus eorum mobilibus et semouentibus cum hominibus et feminis et rebus eorum ubique habitis et habendis. Eundo stando et redendo salue et secure per omnia loca dominationis nostre. Et nullus andeat dictos Canonicos et clericos nec homines nec feminas et bona eorum ad dictos canonicos et clericos et canonicam spectantes inuadere. Capere detinere impedire offendere vel pignorarere culpa uel crimine alieno, nisi predicti canonici et clerici et eorum homines et feminas essent debitores uel fideiussores pro aliis constituti. Mandamus itaque vicariis Baiulis Cuiris et nostris subditis universis quatinus dictos canonicos et clericos et omnia alia supradicta manuteneant custodiant et deffendant et non permittant ab aliquibus molestari propriis facientibus justicie complementum de eorum cuilibet conquerenti. Quicumque at contra predicta grauare presumperit penam quingentorum morabatinorum se nouerit incursum. Dapno allato primitus integre restituto. Datum Hierde IIII nonis Septembris anno domini MCCXL septimo.

(Arx. Episcop. Vol IV de pergamín, núm. 14).

X.—Lo veguer reyal de Vich s'escusa dient que obeeix als manaments den Jaume I.

Notum sit cunctis. Quod Nos Petrus de Gualba Arnaldus de Gualba Guillelmus xetmar petrus de Sancto Ipolito Raymundus de Valle forti et peironus vicensis canonici agentibus ex parte domini Episcopi et Capituli vicensis in domibus predicti Raymundi de valle forti que sunt in villa vici monuimus petrum de villari acuto vicarium domini Regis quod revocaret mandatum quod fecerat contra justitiam vel grave dampnum et prejudicium Vicensis Ecclesie monetariis eudentibus monetam vicensem quibus mandaverant sub pena corporis et auri quodomodo dictam monetam nen euderent nec operarent in ea et sic pertinebat jus et possessioni ecclesie supradicte. Item rogavimus et monuimus eundem petrum de villari accuto quod ad alia quod cederant ad dampnum prejudicium vel turbationem juris nostri et ecclesie supradicte super dictam monetam ut aliquis nullathenus procederet contra dominum episcopum et Capitulum vicensem probari fuerit et fuerint supra dicte moneta facere justitiae complementum et etiam dejure suo super ea ostendere coram omnibus e domino Rege et Episcopo communiter electis ad quod respondebat dictas petrus de villariacuto vicarius domini Regis quod habuerat in mandatis a domino Rege quod ita procederet super predictis et ideo non destrueret alio modo. Aetun est hoc sexto Kal. Junii Anno Domini M.CCLIV presentibus testibus Arnaldo de Tenis Raymundo de Gallinerio et Nicholao rectore ecclesie sancti Martini de Cortibus Bernardo de Malats Raymundo de Tornamira et aliis pluribus.

(Arxiu Episcop. Vol. V de Perg. núm. 39).

XI.—Confirmació papal de la moneda vigatana.

Innocencius episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri episcopo vicensi salutem et apostolicam benedictionem. Justis petencium desideriis dignum est nos facilem prebere consenrum et vota que a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Cum itaque sicut ex tenore tue petitionis accepimus cusio monete in Civitate vicensi tam ex largitione Principum super hoc jurisdictionem habentium quam de antiqua et approbata ac hactenus pacifice observata consuetudine ad te et episcopos et ecclesiam vicensem pertinere noscatur. Nos tuis suplicationibus inclinati hujusmodi cusionem monete sicut eam iuste obtines et quiete tibi et per te tuis successoribus ac ipsi ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginan nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc actemptare presumpserit indignacionem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datun Anagine idus julii Pontificatus nostri Anno duodecimo.

(Arxiu Corona d'Aragó. Butlles. Lligall, 13, núm. 68).

XII.—Curs forsos de la moneda vigatana.

Notum sit cunctis presentibus et futuris. Quod Nos Bernardus dei gracia vicensis episcopus per nos et successores facimus et restauramus monetam sancti Petri ausonensis redi de consilio tocius Capituli eiusdem Ecclesie qui in hoc consentiunt et faciunt per se et successores suos et de consilio etiam Bernardi de cintillis procuratoris et tenentis locum domine Comitisse et Gastonis eius filii in Catalonia qui in hoc consentit per dictam dominam comitisam et dictum Gastonem et successores eorum. Hanc autem monetam facimus de lege Quatuor denariorum Argenti puri et de legitimo pondere. Ita quod viginti solidi exeant de marcha. Et ut ista moneta in predicta lege et pondere firmiter perpetuo observetur et teneatur, Juramus per deum et super sancta Quatuor evangelia nos dictus Bernardus dei gracia vicensis episcopus et Capitulum ejusdem Ecclesie et nos dictus Bernardus de Cintillis procurator et tenens locum dicte Domine Comitisse et dicti Gastonis nomine predictorum super animabus eorum quod predicta moneta non mutetur aliquo tempore et perpetua sit nunc et semper. Nec in lege etiam nec in pondere minuatur aliquo tempore per nostrum consilium et voluntatem. Preterea statuimus quod si quis minueret in aliquo Accipiemus inde vindictam consilio nostrorum proborum hominum si persona illa in nostram potestatem pervenerit. Item statuimus quod si quis infra villam vici venderit vel comparauerit quaecumque rem cum alia moneta nisi cum supra dicta donet pro iusticia Quinque solidos si probus homo est et potens. Si vero mediocris etiam donet tres solidos pro iusticia. Et si de minoribus est donet Duodecim denarios. De villanis que extra sunt et venient de extraneis. Ita statuimus quod donent duos solidos unusquisque quando inter se mercantur cum alia moneta. Et si mercantur cum hominibus ville vici donent homines ville numerum supradicte monete. Item statuimus nos Bernardus predictus Episcopus vicensis et Capitulum eiusdem quod quilibet Episcopus cum electus fuerit et confirmatus iuret predictam monetam se perpetuo servaturum. Hoc idem iuramentum faciat quilibet Canonicus cum in canonicum Ecclesie vicensis fuerit assumptus. Item statuimus et ordinamus de consilio dicti Bernardi de Cintillis procuratoris dicte domine Comitisse et Gastoris eius filii quod quilibet dominus de montecatano qui habuerit illam dominacionem in villa vici quod dicta Comitisa et dictus gasto ibi habent quod cito adeptus fuerit predictam dominacionem juret predictam monetam se perpetuo servaturum. Item statuimus nos et dictus Bernardus de cintillis procurator et tenem locum dicte domine comitisse et dicti gastonis de consilio proborum hominum ville vici quod dicti probi homines qui nunc sunt in villa vici iurent se servaturos dictam monetam. Et hoc idem iuramentum faciat quilibet habitator ville vici cum duxerit uxorem. Et hoc idem iuramentum faciat quilibet cum intraverit villam vici de nouo causa habitagii. Et cum dubitaretur de quadam clausula contenta in compositione condam facta inter dictum Guillermmum dei gracia vicensem Episcopum et dopnum Guillermmum de montecatano cuius clausula talis est. Item statuerunt prefati laudatores quod ipse Guillermmus de montecatano et sui habeant in perpetuum in moneta vicensis Episcopi et Ecclesie quando batebit unnum denarium in porcione et jure Episcopi et vicensis Ecclesie per feudum et beneficium dicti Episcopi et Ecclesie et cetera quota vel quanta pars debet esse ille denarius quod in porcione et jure Episcopi et Ecclesie vicensis dominus de

montechatano deberet recipere. Nos dictus Bernardus dei gracia vicensis episcopus de consilio Capituli nostri declaramus conuencioem dicto bernardo de cintillis procuratore et tenente locum dicte Comitisse et dicti gastonis loco ipsorum quod dictus gasto et sui successores inperpetuum recipiant in lucro Episcopi et Ecclesie vicensis deductis tamen expensis, Quartam partem in dicta moneta quando batebit et non aliud quam quartam partem ipse Gasto et sui inperpetuum teneant in feudum et beneficium pro Episcopo et Ecclesia vicensi et dictus Gasto et sui successores possint ponere quando dicta moneta batebit seu eudetur vnam personam que intersit cum guardis domini episcopi in iure ponendi garde et compoto dicte monete et ad recipiendam dictam quartam partem. Et quod dictus Gasto et sui successores faciant currere dictam monetam per omnia loca quibus retroactis temporibus currere consuevit et quod eam potenter ac viriliter manteneant custodiant et defendant bona fide sine enganno. Preterea statuerunt et ordinauerunt quod illud quod fuerit habitum ratione predicte pene apposite expendatur et detur ad hedificacionem et reparacionem murorum et valium ville vici. Actum est hoc in palacio domini episcopi vicensis XIII Kalendis Nouembris Anno domini M.CC. Quinquagesimo Sexto.

Sig † num B. dei gracia vicensis episcopus iuratus.—Signum bernardi de Cintillis procuratoris domine Comitisse et domini Gastonis † et predictum iuramentum facimus.

Testes huius rei sunt. Bernardus de gurbo.—Dalmacus de castillione.—Arnaldus de Sauo. Petrus de tauartet.—Bernardus de mirauals.—Berengarius de altarripa.—Poncius de malats. Guillermus Nicholai sacerdos.—Bernardus de plano.—Arnaldus coqui.—Ferrarins mironis.—Raymundus de Cardona.—Ferrarius mironts iuuenis.—Bernardus de muro.—Raymundus de galinerio Guillermus barrat.—Petrus des quadres.—Petrus muntaner.—Guillermus de insula. Petrus de torrentibus.—Arnaldus de leonis.—Examenno et plures alii.

Sig † num A de muro vicensis archidiaconi qui hoc iurat et firmat.

Sig † num petri de gualba vicensis canonici iurati; Ego petrus de sancto ypolito canonicus vicensis iuratus et subscribo † Ego A de gualba vicensis canonicus iuratus subscribo † Ego Michael de spigol vicensis canonicus iuratus hoc firmo. Ego R. de valleferti subscribo et iuro. Sig † num Gaucerandi de cardona iuratus. promisa ego b. de tornamira vicensis precentor firmo † Ego F. de monte rotundo vicensis canonicus qui hoc firmo † Ego b. de colle canonicus iuratus qui hoc firmo † Ego R. de sala sacerdos canonicus iuro et firmo †.

Sig † num petri de ayreis vicensis canonci et publici ville vici notarius.

Sig † num petri de Alibergo scriptoris iurati qui hoc scribi fecit et clausit mandato petri de ayreis publici vicensis notarii die et Anno supra:

(Arxiu Corona Aragó. Perg. 1462 del Rey Jaume I).

XIII.—Homenatge al Bisbe y regoneixement de la moneda prestats pels Montcada.

Juramus nos Domina Garsendis Comitissa gracia Dei Verecomitissa Biarzensis et Domina Montischatani ac Castri Veteris vobis Bernardo gracia Dei Ausonensis Episcopi Domino nostro quod ab hoc ora in antea fideles erimus vobis per directam fidem sine engan sicut homo dibet esse suo bono

seniori; et de cetero non decipiemus vos de vestra vita neque de vestris membris que in vestro Corpore se tenent: neque de ipso episcopatu Sancti Petri Auronensis Sedis siue de omni alio vestro honore quem hodie habetis et in antea adquisituri estis Deo dante per nostrum Consilium. Set adjuvabimus vos tenere et habere et defendere et guerregiare predictum honorem contra cunctos homines vel feminas qui totum vel partem vobis auferre voluerint, et faciemus vobis ipsum adiutorium sine omni enganno, et comonere non nos vitabimus et ipse vel ipsi qui vos inde comonuerint regardum inde non habeant. Set sicut superius scriptum et sic tenebimus et attendemus excepto illo de quo vos nos soluere volueritis vestro grato animo. Laudamus etiam et approbamus Restauracionem monete Sancti Petri Ausonen-sis Sedis quam fecistis vos Domine Bernarde Vicensis Episcopo assensu et voluntate Capituli vestri et Consilio Bernardi de Scintillis tenentis locum nostrum et Gastoni filii nostri. Quam monetam promittimus tenere et observare prout in forma instrumenti confecti per vos Super dictam monetam plenius continetur. Et hoc omnia Supradicta et singula juramus per Deum et Super Sancta IIII Evangelia. Laudamus etiam et approbanus compositionem quam cum dicto Bernardo de Seintillis fecistis super parte quam nos et dictus Gasto filius noster debemus recipere in dicta moneta. Quod est factum X Kallendas octobis anno Domini M.CC.L octavo.—Sig † num Domine Garsendis comitisse et Vicecomitisse predicte que predicta laudamus facimus firmamus et juramus. Testes huius rei sunt Dalmacius de Castillione, Bernardus de Gurbo, Raimundus de Medalia, Geraldus de sapaba, Guillelmus de Selige.—Petrus Simon filius Bertrandi de Vilacis vicarius de Basso. Bernardus de Rieria, Arnaldus coqui, ferrarius Mironis, Berengarius de Mayolis.—Arnaldus de Tennis, Raimundus de Gallinesio, Raimundus et Berengarius de Olitis et plures alii.—Signum Petri de Ayreis Vicensis Canonici et publici ville vici Notarii.—Signum Petri de Ollibergo Scriptoris iurati qui hoc scripsit et clausit mandato petri de Ayreis publici Vicensis notarii die et anno quo supra.

(Arxiu Corona Aragó. Perg. núm. 1544 de Jaume I).

XIV—Confirmació dels privilegis a l'Esglesia de Vich per l'Infant Pere.

Nouerint universi quod nos infans Petrus illustris Regis aragonum filius et heres Cathalonie, Recipimus et constituimus sub nostram protectionem custodiam et Guidatico speciali vos venerabiles bernardum dei gratia Episcopum et canonicos et ecclesiasticos ecclesie vici et castra et villas et mansos omnes vestros ac singulos homines et mulieres ibidem habitantes et habituros. Et omnia bona vestra et ipsorum ubique habita et habentia per terram videlicet mare stagna et quamlibet aquam dulcem. Ita scilicet quod nullus de nostri gratia confidens sit ausus vos aut homines vestros nec aliqua bona vestra vel ipsorum in aliquo loco jurisdictionis et dominationis nostre inuadere, capere, detinere, marchare offendere vel gravare, aut etiam pignorare culpa crimine vel debito alieno. nisi vos vel homines uestri predicti principales debitores vel fideiussores fueritis manifesti, nec etiam in hiis casibus nisi prius in vobis vel ipsis fatica inventa fuerit de directo. Mandantes vecariis baiulis iusticiis et futuris et universis aliis officialibus et subditis nostris presentibus et Futiris quod hoc Guidaticum nostrum firmum

habeant et obseruent. Et faciant ab omnibus inuiolabiliter obseruari, et tenere non veniant nec aliquo contradicere permittant vobis tamen et ipsis facientibus querelantibus de nobis justicie complementum Quicumque autem contra hoc guidaticum venire presumpserint iram et indignationem nostram et penam mille morabatinorum se noverit incursum dampnis nobis et ipsis illatis primitius integre restitutis. Datum apud vicum VII idus junii anno domini MCC sexagesimo primo. Sig † num infantis petri illustris Regis Aragonum filii et heres Cathalonie.

(Arxiu Episcopal de Vich vol. IV de pergamins núm. 14, bis.

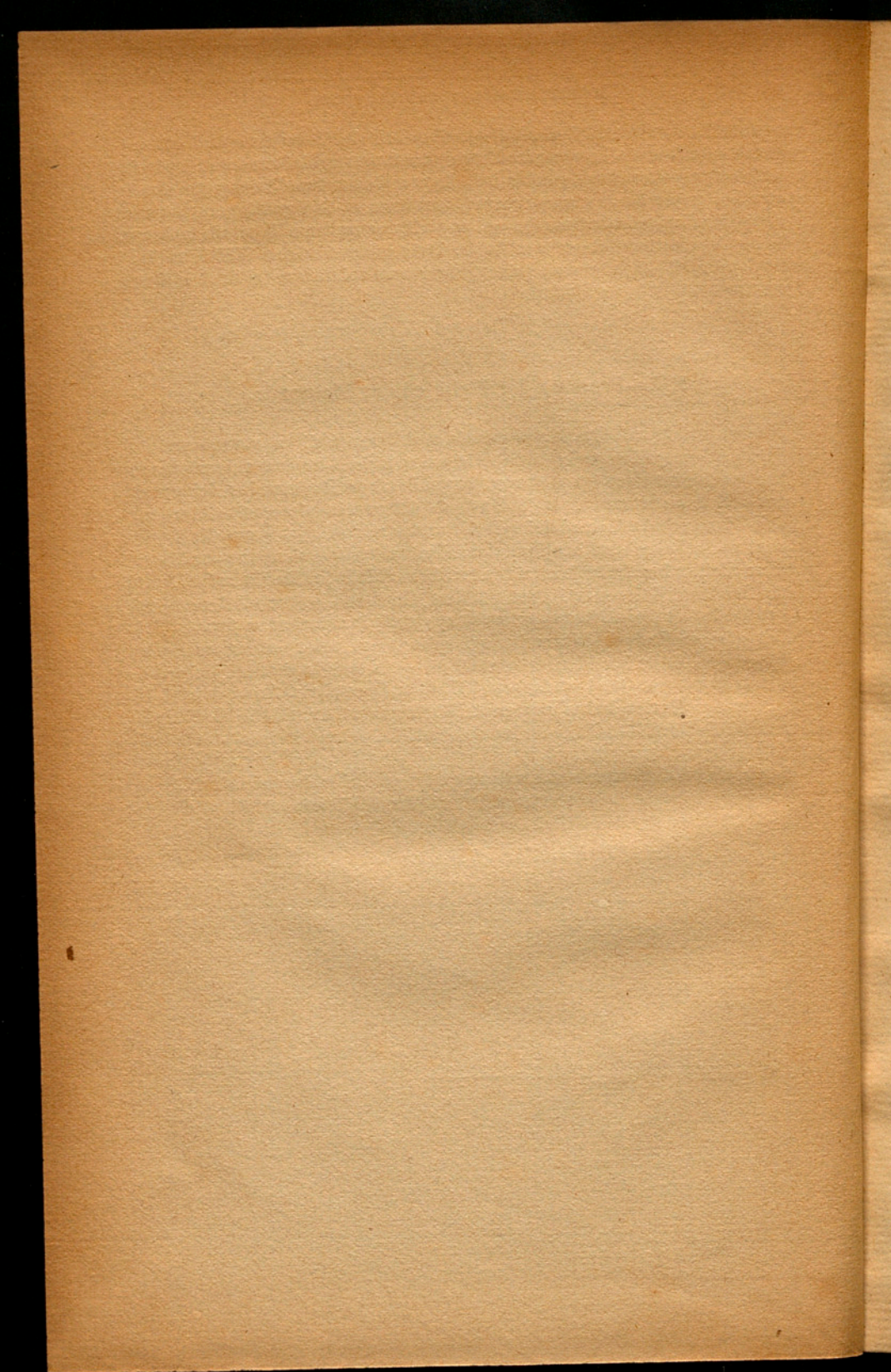
XV.—Protesta del Bisbe contra Montcada.

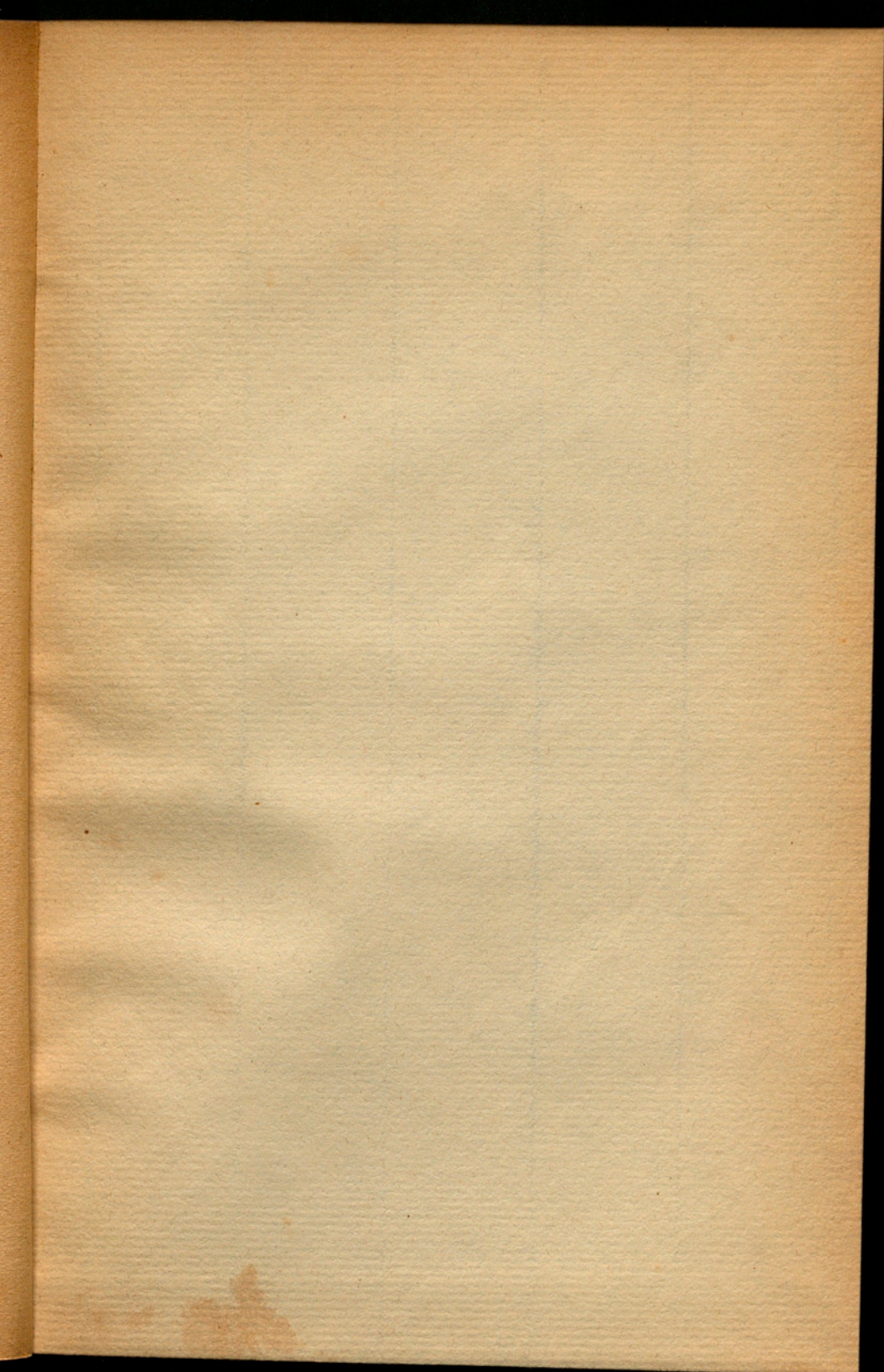
Nouerint universi. Quod in presencia mei Berengarii de stagno scriptoris jurati sub petro de ayreis publico vicensi notario et testium subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum dominus Raymundus dei gracia vicensis Episcopus coram nobili Gastone dei gracia vicecomite biarnensi domino Monteschatani ac castri veteris, protestando de jure suo dixit quod nolebat nec consenciebat in aliqua donacioni vel contensione que per dictum nobilem dicitur fore fratri ferrario de monte regali de leudis vicensibus, quas dictus dominus Episcopus ipsum nobilem Gastonen asserebat tenere pro ipso et Ecclesia vicensi. Immo expresse contradixit eidem et protestatus fuit sibi et vicensi Ecclesie totum jus sui retinere et petere et agere contra quemcumque. Et de hoc idem dominus Episcopus mandauit fieri juri publicum instrumentum. Quod est factum VII. idus Decembris. Anno domini M. cclxx. primo. Testes huius rey sunt. Berengarius Arnaldi de Angularia, Bernardus de Scintillis, Guilabertus de scintillis, petrus de gualba vicensis sacrista et arnaldus pontii.

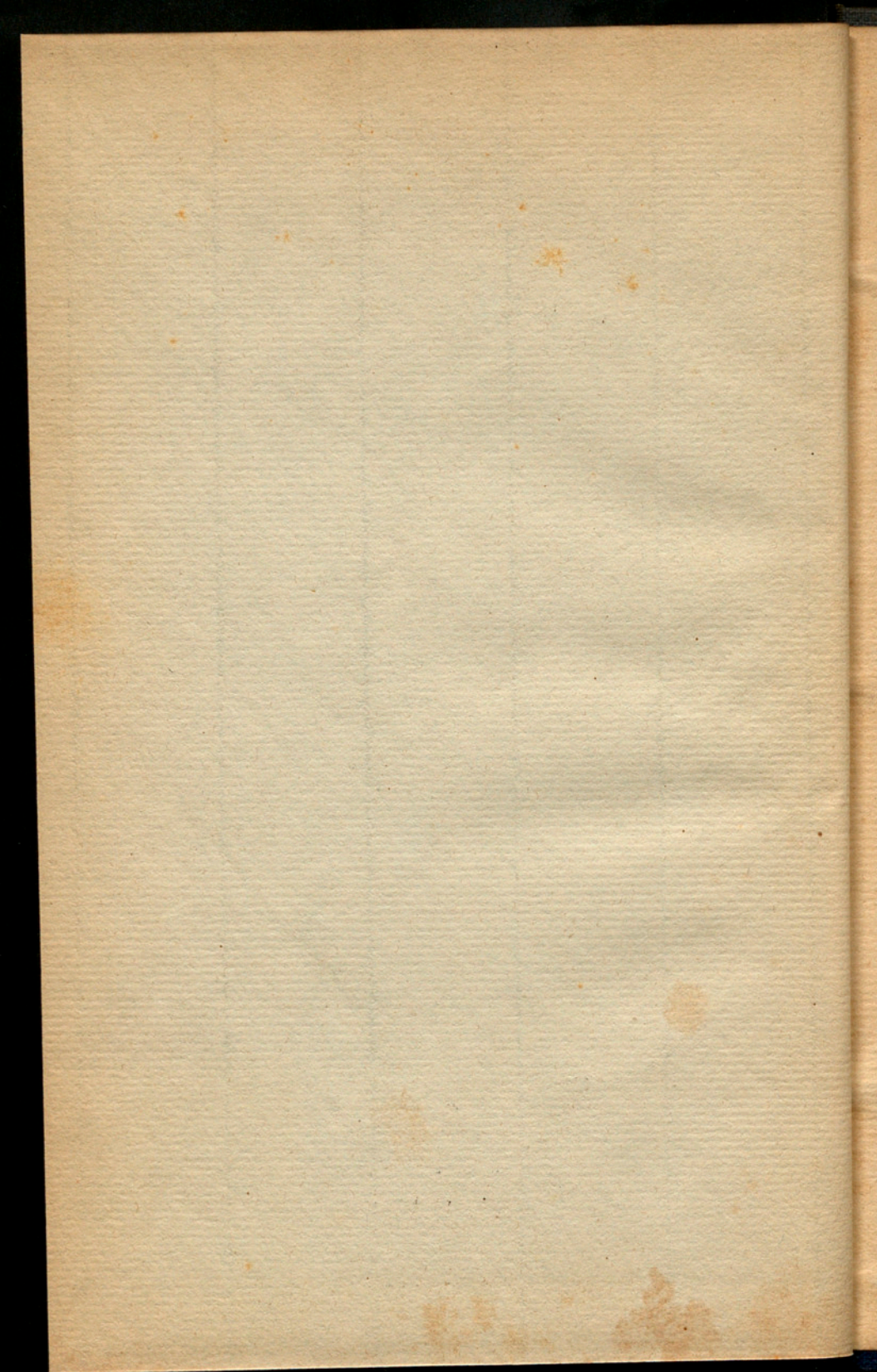
Seg † um petri de ayreis vicensis canonici publici ville vici notarii.

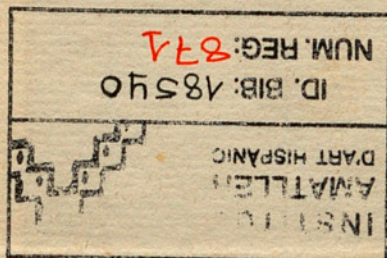
Seg † um berengarii de stagno scriptoris jurati qui hoc scripsit et clausit mandato petri de ayreis publici vicensis notarii.

(Arxiu Corona d'Aragó. Perg. 2094 dels del Rey Jaume).

INSTITUTO AMATLLER DE ARTE HISPÁNICO	
N.º Registro:	871.8
Signatura:	Hist
	Historia
Sala	(reservn)
Armario	
Estante	

